

Den attraktive gullklokka, som tildeles av Norges Fotballforbund for 25 spilte landskamper. Æresbevisningen ble innført i 1930. I 1998 ble kravet hevet til 50 landskamper, men allerede to år senere gikk man tilbake til den gamle ordningen. Her ser vi gullklokka på armen til Per «Snæbbus» Kristoffersen, som fikk den i 1966. Foto: Roderick Ewart.

Gullklokkeveien på Trosvik

Av Jørn Enger

«Kall den Gullklokkeveien og lag et TV-program om den». Dette sa FFK-legenden Roar Johansen til meg for noen år siden. Ideen ble lagt fram for de høye herrer og damer i Sportsrevyen i NRK. Responsen var god, ikke minst fra entusiastiske Arne Scheie. Men før denne TV-fortellingen kunne materialisere seg, døde dessverre tre av hovedpersonene i perioden 2013–2015. Dermed ble det ikke noe TV-program. Likevel: Historien var jo altfor god til å gå i glemmeboka! Så her kommer den til slutt – i en litt annen form enn opprinnelig planlagt.

Hva er det da egentlig med denne veien som gjør den så spesiell for fotballinteresserte, og som gir den en unik plass i fotballhistorien både lokalt og nasjonalt? Og *det* spør du om? får du nok som svar fra fotballhistorikerne. For i hvilken annen vei her i landet har det bodd tre landslagskjemper som kunne smykke seg med den attraktive gullklokka, en æresbevisning som tildeles av Norges Fotballforbund etter 25 spilte landskamper? Og ikke nok med det: To andre landlagsspillere bodde også i denne veien. I alt fikk de fem – alle fra Fredrikstad Fotballklubb – hele 143 landskamper. I antall norske mesterskap for seniorer har de en imponerende samling totalt: 14 cupmesterskap og 17 seriemesterskap, i tillegg til et par juniormesterskap.

FFKs forsvarskjempe Roar Johansen (til høyre) i luftig duell med Branns Roald Paulsen på Brann Stadion. Dette ble kåret til Årets idrettsbilde i 1963. Foto: Arne Pedersen, Dagbladet.

Vi skal til Mølleveien på Trosvik, en vei som i dag er preget av litt blandet og enkel etterkrigsbebyggelse. Den er cirka en kilometer lang, starter i Onsøyveien, går langs vestsiden av fotballbanen til Trosvik Idrettsforening og videre parallelt med Veumbekken et stykke nordover. Mølleveien har fått navnet etter Stræbsomhet mølle, også kalt Forremansmølla. Strekningen fra klubbhuset opp til Onsøyveien er egentlig en høyst alminnelig liten veistump på Trosvik. Men i fotballhistorien er den en litt av en paradegate, der følgende FFK-profiler i sin tid bodde:

Roar Johansen (1935–2015) kom opprinnelig fra Borggata 10 på Holmen, men leide i 2. etasje hos Arne Pedersen i Mølleveien 4A fra 1959 til 1967, før han flyttet til Kråkerøy. Roar Johansen akslet landslagstrøya hele 61 ganger, flest av alle i Fredrikstad Fotballklubb og flest av alle som har spilt på et Østfold-lag for menn. Ingen annen fotballspiller i Norge har spilt 54 landskamper på rad, slik Roar Johansen greide i perioden 1960–1967. Han ble tildelt gullklokka i 1962. Landskamp nr. 50 spilte han mot Portugal og selveste Eusebio i 1966. Forsvarskrigreren spilte «høyre half», som det het på den tiden, og hadde tilnavnet «Pontus» etter bestefaren. Han ble både cupmester og seriemester tre ganger. Som det fremgår av Gunnar Staalesens erindringer i en annen artikkel i denne boka, var Roar Johansen den største av alle FFK-heltene til den vordende krimforfatteren med familie i Fredrikstad.

Denis Law (til venstre) var verdensstjerne på Manchester United og spilte mot Arne Pedersen i den legendariske landskampen Norge mot Skottland i 1963. Nordmennene vant sensasjonelt 4-3. Law lagde alle Skottlands mål, mens Pedersen sørget for den viktige utligningen til 3-3. Nesten 20 år senere møttes de igjen hos Narvesen på Glade Hjørne i Fredrikstad i forbindelse med et arrangement. Foto: Jørn Enger, Fredriksstad Blad.

Bjørn Borgen viser sin yngre bror Reidar trofeet etter landskampen mot Sovjetunionen på Lenin Stadion i 1961, da dribblekongen Borgen ble en av kampens forgrunnsfigurer og scoret på verdens beste målmann Lev Jasjin. Foto: privat.

Arne Pedersen (1931–2013), var opprinnelig fra Seierstengata 10 på Holmen, men bygde hus i Mølleveien i 1958. Han bodde i mange år i nr. 4A og drev også i en periode kiosken Pluto i Onsøyveien 47, før Kirre Jansson overtok. Pedersen spilte 40 landskamper i perioden fra 1957 til 1966 og fikk gullklokka i 1964. Han spilte «indre høyre», scoret elleve landslagsmål og huskes for mange fremragende prestasjoner. Han briljerte blant annet stort da han var landslagskaptein i den sagnomsuste hjemmekampen mot Skottland i 1963, og ikke minst mot Jugoslavia i 1965, der han ble utropt til kampens gigant av Bjørge Lillelien. Han er Fredrikstad Fotballklubbs – og samtlige Østfold-klubbers – mestvinnende mannlige fotballspiller på seniornivå med seks seriemesterskap og tre cupmesterskap. I boka *A-laget, Norges 25 største fotballspillere gjennom tidene* er Arne Pedersen på 12. plass under tittelen «Strategen». Han hadde tilnavnet Lille-Lækken, mens storebror Leif var (Store-) Lækken.

Bjørn Borgen (1937–2015) var ekte Trosvik-gutt og bodde i Mølleveien 12 fra 1950 til midten av 1960-tallet. Han spilte 35 landskamper (hvorav syv i 1959-sesongen, da han var Lyn-spiller) og fikk gullklokka som 23-åring i 1960, som den yngste inntil da. Han lagde seks landslagsmål (ett av dem mens han var i Lyn). Borgen spilte «ytre høyre», hadde utsøkte dribbleferdigheter samt en unik evne til å foreta brå temposkifter. Det ble ofte et mareritt for forsvarsspillere å møte Bjørn Borgen i praktslag. Sammen med storscoreren Per «Snæbbus» Kristoffersen utgjorde han Norges første berømte «radarpar»

på fotballbanen. Det var mange høydepunkter i hans karriere, blant annet 3-2-seieren over Lyn i cupfinalen i 1966, da han scoret to mål og sørget for straffe til FFK i sluttminuttene. Borgen hadde tilnavnet «Rocker'n», som han fikk under dansekvelder på Fjeldhøi på St. Hansfjellet.

Hans Jakob Mathisen (1937–) var opprinnelig fra Trosvik Torv ved gamle Fredrikstad Stadion, men bodde i Mølleveien 7 fra 1947 til 1963. Han spilte «senterhalf», tilhørte samme generasjon fotballspillere som Bjørn Borgen og Per Kristoffersen, men kom senere inn på landslaget. Det skyldtes ikke minst at han måtte konkurrere om den plassen med selveste Thorbjørn «Klippen» Svenssen fra Sandefjord. Svenssen hadde nærmest «klippekort» på landslaget i perioden 1947 til 1962 og satte rekord med over 100 landskamper. Mathisen fikk likevel fem landskamper, og han ble cupmester to ganger og seriemester to ganger for FFK. Han var en spiller med glimt i øyet, likte å ta noen sjanser og operere med litt risiko i FFK-forsvaret. På den måten ga han nok mange tilskuere svært høy puls og mange nervepirrende øyeblikk i løpet av karrieren. Tilnavnet «Jappen» oppsto trolig fordi broren hans i starten ikke kunne si navnet hans ordentlig.

Thorleif Larsen (1916–1975) tilhørte den noe eldre generasjonen av FFK-spillere og hadde sin storhetstid både litt før og i noen år etter krigen. Han leide i 2. etasje hos familien Borgen i Mølleveien 12. Larsen spilte «ytre høyre», og på FFK kan han nok kalles en slags forløper til Bjørn Borgen, som han bodde i samme hus med i mange år. Larsen fikk to landskamper i 1945, og for FFK ble han både cupmester og seriemester tre ganger. Tilnavnet «Såpa» oppsto fordi han av yrke var frisør, som jo såpet inn og vasket håret til kundene før de ble klippet.

Thorleif Larsen spilte i den første landskampen etter Den andre verdenskrig, Norge mot Danmark i Idrætsparken i København i 1945. Her hilser han på danskekongen Christian X, kong Haakon VII's eldre bror. Stående ved siden av ser vi kronprinsparet Frederik og Ingrid. Foto: Ukjent.

Fotballhistoriens «Lyckliga gatan»

I dag er Hans Jakob Mathisen den eneste gjenlevende av de fem landslags-spillerne som bodde i Møllevæien i den perioden som kalles FFKs gullalder. Han blir vår kjentmann og levende leksikon når vi tar en nostalgisk rusletur opp gjennom Gullklokkeveien, assistert av Reidar Borgen, Bjørns ti år yngre bror.

Vi starter der veien gjør en liten sving ved nr. 9, som nå er klubbhuset til Trosvik Idrettsforening. På den andre siden av krysset ligger Møllevæien 7, der «Jappen» bodde fra han var 10 år. Han peker på kjelleren og sier spøkefullt at akkurat *der* trente han Bjørn Borgen, da de to spilte på juniornivå. *Der* fikk Bjørn grunnlaget til å bli en av landets beste spillere, hevder «Jappen» bestemt. Men han legger til at de jo begge var trenere for hverandre, og det foregikk gjennom hele vintersesongen. Da bygde de muskler ved hjelp av armhevinger og andre øvelser fra de kjente Arne Tammer-kursene. Dette var et svensk styrketreningsprogram, som var særlig populært i Norge på 1950- og 1960-tallet. Reidar Borgen legger til at broren Bjørn også etter hvert trente iherdig på den såkalte Garrincha-finta og kunne mestre dette trekket til fulle. Garrincha (Lille fugl) var tilnavnet til den verdensberømte brasilianske fotballspilleren Manuel Francisco dos Santos, en av de beste driblerne i fotballhistorien. Han vant VM med Brasil i 1958 og 1962 og ble på mange måter Bjørn Borgens forbilde.

Lenger oppe i Møllevæien passerer vi på høyre side huset der familien Borgen bodde i nr. 12. Moren til Bjørn, Reidar og de to andre søsknene var en driftig vaktmester på gamle Trosvik skole bare et par stenkast unna. I 2. etasje bodde som nevnt FFKs gamle «ytte høyre» Thorleif «Såpa» Larsen. Reidar ler når at han forteller at det aller første man så i gangen nede i 1. etasje var Larsens diplomer og andre utmerkelser. De nærmest tapetserte trappeoppgangen opp til ham. Øverst hang det et bilde av Larsen som hilste på danskekongen før den første landskampen etter krigen, i Idrætsparken i København i 1945.

Vi passerer nr. 4A, der Arne Pedersen og Roar Johansen bodde i hver sin etasje i boligen som ligger på en høyde ved Møllevæien. Bjørge Lillelien har fortalt at han i begynnelsen av sin karriere syntes det var svært gjevt å besøke huset til disse storhetene i norsk fotball.

Der hvor Møllevæien møter Onsøyveien, forteller «Jappen» om løkkefotballens betydning i gamle dager. Området mellom Unnebergveien og Th. Thomassens vei (tidligere Trosvikveien) var for eksempel uten bebyggelse den gang, og jordene der ble arenaer for mye fotballsparking. Løkkene ved Fjeldberg Bruk var et annet område som ble flittig benyttet. Det ble også en del sparking midt i veiene, særlig i Onsøyveien. Biltrafikk var det lite av, og det ble satt opp to mål i veien. Så ble det spilt til bussen kom, og det var aldri mer enn én gang i timen. En skikkelig fotball var sjelden vare på den tiden. Ofte ble det laget provisoriske baller av papir og filler, som ble surret sammen med tau. En av kameratene til «Jappen» hadde en far som var hvalfanger, og han hadde fått tak i en ball. Kameraten hadde forretningssans og krevde ti øre av alle som skulle være med og spille med ballen. Dette var 1950-tallet!

*Den siste gjenlevende av landslagsspillerne fra Møllevæien – Hans Jakob «Jappen» Mathisen – peker mot kjelleren i Møllevæien 7, der han trente Bjørn Borgen på juniornivå.
Foto: Jørn Enger.*

Reidar Borgen (til venstre) og «Jappen» i aksjon i Mølleveien. I veistumpen i bakgrunnen som strekker seg opp mot Onsøyveien, bodde altså hele fem landslagsspillere. Foto: Jørn Enger.

Bjørn Borgen og Hans Jakob Mathisen gikk gradene i FFK fra småguttelaget og oppover og var svært lojale mot klubben. Men det var ikke nei i deres munn hvis det i tillegg handlet om å hjelpe Trosvik Idrettsforening i et knipetak. «Jappen» forteller at en gang Trosvik manglet to spillere på A-laget til en viktig kamp i indre Østfold, steppet han og Bjørn Borgen inn, selv om det ikke var helt etter boka med så unge spillere. Da var de bare 14 år – og spilte på et A-lag!

Bak det gamle samvirkelaget på Trosvik, der det nå er lekeplass, lå det en løkke som var ofte i bruk, til langt inn på 1960-tallet. Det var ikke uvanlig at de berømte «legendene» på FFK kom dit og spilte med småguttene om kveldene. Det var i det hele tatt ikke noen primadonnanykker blant FFK-erne. At de var norgesberømte og spilte på landslaget og i europacupen, var uvesentlig. Dette var alminnelige gutter blant andre alminnelige gutter, og slik skulle det være i miljøet på Trosvik. Det var en selvfølge for alle.

Reidar vokste opp med en berømt bror, noe han var svært stolt av. Men som fotballspiller lignet han i stilen mer på Arne Pedersen enn på broren. På juniornivå gjorde han seg godt bemerket og fikk også en tidlig debut på A-laget til FFK. Det skjedde mot Frigg på Bislett da han var 17 år, og det var selvsagt veldig gjevt å spille sammen med de andre FFK-profilene som han kjente fra nabolaget. Da var det to blad Borgen på vingene – Bjørn på høyre og Reidar på venstre. Brødrene fikk bare noen ytterst få kamper sammen.

Mølleveiens betydning i fotballhistorien kan illustreres med følgende: Etter landskampene hadde spillerne rett til drosje hjem. De gangene Arne Pedersen, Roar Johansen, Bjørn Borgen og Hans Jakob Mathisen spilte sammen på landslaget, fikk drosjesjåføren en svært enkel oppgave. Da ble det nemlig bare to stopp i Østfold. Først ble keeper Asbjørn Hansen satt av i Sarpsborg, og så de resterende – som utgjorde en betydelig del av landslaget – på samme sted i Mølleveien i Fredrikstad!

To scoringer på verdens beste keeper

Barndomsvennene Bjørn Borgen og Hans Jakob Mathisen opplevde kanskje den mest minnerike kampen med flagget på brystet på Lenin Stadion i juli 1961, der også Roar Johansen markerte seg. Dette var VM-kvalifisering mot Sovjetunionen med utrolige 106 000 på tribunene. Selv om det ble hjemmeseier med 5-2, oppnådde Borgen å bli kampens forgrunnsfigur med sine briljante dribleserier. Det fortelles at titusener av sovjetrusere reiste seg og applauderte for den lynraske vingen på Norges lag. Det skjedde spesielt da Borgen scoret ett av Norges mål på selveste Lev Jasjin – «den svarte panteren» med de akrobatiske redningene – i dag regnet som verdens beste keeper gjennom alle tider. Det andre målet kom etter forarbeid av to Fredrikstad-spillere. Borgen lurte først flere av Sovjetunionens forsvarsspillere trill rundt og sentret presist over til Hans Jakob Mathisen. «Jappen» headet deretter videre til debutanten Eldar Hansen fra Rosenborg, som også klarte å overliste Jasjin.

Et område med rik fotballhistorie

Det er ikke bare de omtalte FFK-legendene fra Mølleveien som har satt sitt preg på dette området på Trosvik. Her er det mye konsentrert fotballhistorie. I veiene like ved har det bodd andre FFK-spillere, som har markert seg på forskjellig vis. I Stræbsomhet bodde

for eksempel Kjell Moe, som fikk to landskamper, Frithjof og Rolf Gjermundsen, Åge Singdahlsen og Kjell Larsen. Terje Jensen bodde i Unnebergveien i 1984, da han avgjorde cupfinalen med FFKs tredje scoring mot Viking på Ullevaal.

La oss for all del understreke sterkt at dette området ikke bare tilhører Fredrikstad Fotballklubbs historie. Minst like viktig for lokalsamfunnet er den betydningen FFKs «lille-bror» Trosvik Idrettsforening har hatt gjennom mange år. Klubben ble stiftet i 1946, og Trosvik-banen ble anlagt i 1950. Klubbhuset i Møllevæien som foreningen disponerer i dag, ble reist i 1983. Klubbens historie er behørig dokumentert i Jens O. Simensens bok *Tiffarna hei!* Historikken om de to klubbene kan nok også være litt overlappende. Flere har spilt både på FFK og Trosvik. Det gjelder ikke de fem landslagsspillerne som er omtalt i denne artikkelen. Men tre av dem – Thorleif Larsen, Bjørn Borgen og Arne Pedersen – ble trenere for Trosvik etter at deres karrierer som aktive spillere var slutt.

Da Bjørn Borgen kom med i revyhistorien

Borgen fikk ikke bare gleden av å score på verdens beste keeper på Lenin Stadion. Han fikk også æren av å bli «innlemmet» i teksten til en av Norges mest kjente revyviser – «Landskampen» – også kjent som «Og vannet steg». Historien om denne visa har flere forbindelseslinjer til Fredrikstad. Den opprinnelige teksten ble nemlig skrevet av Arne Svendsen – «Barberer'n fra Brogata» – hele Norges revykonge, som startet sin karriere i Arbeiderforeningen i Fredrikstad. Svendsen lagde teksten til Einar Rose i forbindelse med en revy på Chat Noir i 1932 – til musikk av Carsten Carlsen. Etter hvert ble «Landskampen» et slags varemerke for Rose. Han så nesten på sangen som sin egen eiendom. I 1959 – året etter at Arne Svendsen døde – ble det innledet et samarbeid mellom Rose og Arne Bendiksen, som var innspillingsleder hos Egil Monn-Iversen A/S. I de neste årene kom det flere nye versjoner med Einar Roses klassikere. Noen av sangtekstene ble endret i forhold til de opprinnelige, for eksempel ved at spesielle formuleringer og personnavn ble byttet ut. På den måten ble både Bjørn Borgen og uttrykket «lange flate ballær» skrevet inn i en av de mest kjente revyvisene vi har, omtrent samtidig som Borgen fikk gullklokka i 1960.

Visa handler om en landskamp mellom Norge og Danmark på Ullevaal Stadion, der det kommer et voldsomt regnvær. Banen og nederste del av tribunene blir oversvømmet, og det fører til en masse komiske og surrealistiske situasjoner. De oppdaterte tekstlinjene lyder slik:

*Og vannet steg, og vannet steg ...
E' stønn var kampen vassen, døm tro vannet alle mann,
med «lange flate ballær» og han Borgen dann og vann.
De skjønnte at han svømte under vannet som en ål.
Før dommer'n rakk å protestere dukka'n opp i mål!*

Denne moderniserte sangen var med på Einar Roses samleplate «Landskampen» i 1968, som også kom på CD i 1994 med samme navn. Du finner den opprinnelige sangen på YouTube – og den nye versjonen hvis du søker på «Landskampen» på nettet.

Coveret til Einar Roses samleplate «Landskampen», der et av versene har Bjørn Borgen i hovedrollen.

Det har dessverre blitt tatt forbausende lite hensyn til Fredrikstads unike og gullkantede fotballhistorie når det har blitt bestemt navn på veier og gater i byen, eller når det av og til har skjedd navendringer. Derfor lanseres følgende oppfordring til byens folkevalgte og kommunale byråkrater – helt i tråd med Roar Johansens opprinnelige forslag: Hvorfor ikke døpe om den biten av Mølleveien som går fra Trosviks klubbhus og opp til Onsøyveien – og rett og slett kalle den Gullklokkeveien? For dristig og lite realistisk? Tja – hvorfor det? Det kan jo ikke være noen annen vei i hele Norge som kvalifiserer så godt til dette hedersnavnet!

KILDER:

- Breili, Magnus: *Fotballboken*, Chr. Schibsteds forlag 1967.
 Ellingsen, Odd; Hansen, Egil Sankey; Karlsen, Sten W; Poppe, Sverre; Svanberg, Sveinung:
Fredrikstad-gutter våre veier, FFKs jubileumsbok 2002.
 Karlsen, Sten W: FFKs elleve gullklokkemenn, *MindreAlv XVII*, Fredrikstad Museum 2016.
 Larsen, Svend Erik Løken: Einar Rose, *Norsk biografisk leksikon* 2009.
 Poppe, Sverre og Karlsen, Sten W: *Gatelangs*, Fredrik Forlag 2017.
 Simensen, Jens O. (red.): *Tiffarna hei!* Trosvik Idrettsforening 1946–2006.
 Sæter, Svein og Johan L, Øiestad: *A-laget, Norges 25 største fotballspillere gjennom tidene*, N.W. Damm & Søn 2005.

MUNTlige KILDER:

- Hans Jakob «Jappen» Mathisen, Reidar Borgen, Lillian Borgen, Laila Johansen, Per Edvardsen,
 Trond Berntsen, Kirre Jansson, Per «Snæbbus» Kristoffersen.